

Estoonlaste uudislavastuse üheks hinnatavaimaks komponendiks on näitlejalooming. Kõik osatäitjad näivad olevat loomingutuhinas otsinud ja mis peamine, ka leidnud. Orkester on tõesti kaunis, gõrlid tõepoolest kaunid. Kui raskelt see alata võis ja kuidas praeguse tulemuseni jõuti, võib vaid aimata. Mismoodi too «kaunis» meile ajastu iseloomustusena paistma peab ja paistab, tuleb välja ainult kogu lavastuse taotlustest.

A.-E. Kerge läbikomponeeritud lavastusega võib üldjoontes rahule jääda, kuigi saluteeriv meeskoor ja vihje «Mein Kampfi» autorile etenduse finaalis on ilmselt liiast. Lugu ise lõpeb ju Cliffi ärasõiduga ja talle kangastunud mälupeiltidega: Berliin, Sally, Schneider, Schultz. Mis tulemas on, peaks läbi näitlejate niigi selge olema — kunst on just siis põnev, kui ta näpuga näitama ei kipu. Seda enam, et näitlejaid oli põhjust usaldada. Lavastuse lõpus ei ole neile jäänud muud ülesannet, kui redutseerida oma eelnevat teksti, seda, mis Cliffile kõige määravam oli tundunud. Ma ei tea, miks mulle jäi lõpuni tunne, et näitlejad ei saanudki aru, et nende laused on tagasivaade Cliffi mälus. Seepärast ka pisut kobav ajaloo rataste vahele jäämise kujutamine üldse.

Kõige raskem on olnud kesksetel osatäitjatel — nende olulised stseenid vahelduvad publikumenule pretendeerivate kabareenumbritega ja küllalt lühikese materjaliga tuleb ennast usutavalt avada. (Näitlejate ebatäpsuse ja lõpetamatuse korral kaotaks oluliselt kogu lavastus.) Õnneks on lavastaja A.-E. Kerge näitlejaid usaldanud ja nii ongi kunstiliselt kõige õnnestunud teine vaatus, mis osatäitjate loomingu särada laseb.

Kogu õhtu ja etenduse avab konferansjee Arvo Laid, kes endale väga rasket ülesandest on loonud õnnestunud rolli. Arvo Laidi konferansjee mõistab rohkem, kui välja näitab, ja kas ta elukabarees jääb

Preili Schneider — Olle Ulla, härra Schultz — Endel Pärn.

Sally Bowles — Helgi Sallo.

Konferansjee — Arvo Laid, Isevärki Trulla — Märt Kalbus.

GUNNAR VAIDLÄ FOTOD

MÖTTEID

ESTOONLASTE «KABAREEST»

oma suhte toimuvasse lõpuks välja mängima lõpustseenis teel Pariisi. Need laused, mis tema mälus elustusid, peaksid jääma kesksetena kõlama ka publiku jaoks, stseen ise saavutama suurema täpsuse.

Kahel Cliffil tuleb suhelda koguni kolme erineva Sallyga. Ime, mismoodi A.-E. Kerge nii paljude osatäitjatega lavastuse valmis jõudis. Sally ei ole arkipäevatüdruk kabareest. Ta on selle asutuse täht ja selles pole ei Cliffil ega kellelgi teisel põhjust kahelda.

Sally kuju mõistmiseks on olulised kõigi kolme vaatus

Kas Sallyl oli lihtsalt närv üle visanud ja Cliff sattus tema teele lausa õnnistusena või ootas ta õhtust õhtusse mõnda «inglast», polegi iseenesest oluline — peamine on, et H. Sallo Sally veenab meid oma kutsumustes ja eeldustes.

Katrin Karisma on lähtunud üldjoontes samast tõlgendusest, ent näib rohkem arvestavat Sally pahupoit. Ka aktsentueerib ta vähem Sally esinemisnumbreid ja III vaatus kinnitus, et «ma olen ju kabaree täht», ei ole seetõttu nii veenev. Katrin Karismale on Sally roll erakordselt sobiv ja arvata võib, et etenduse edasi-

ne ei soovi. Teised Sallyd ei pane seda tähele. Meeste toost «Saagem rikkaks» ja järgnev Sally laul ennustavad lõpu algust. Vaatajana saan aru, et Sally sel hetkel usub ja loodab, ent eelnev stseenike järjest enam «peremehetseva» Ernstiga tekitab pahaendelise eelaimuse. Aja halastamatu kulgläbi inimsaatuste muutub tajutavaks... Olgu toodud näide kinnituseks, et ka pisike episood võib idee avamisel oluline olla.

Võrdväärsetena võib Sally—Cliffi kõrvale arvata Schneidri—Schultz'i liini, kus aeg ja poliitilised sündmused kõige

lus on täiesti olemas ja miks seda mitte kasutada. II vaatus kihlusestseeni niimoodi ettevalmistatult isegi võidab. Helgi Sallo ja Jüri Krjukovi rollide puhul tuleb tähele panna nende suutlikkust täpselt karakterit luua. Kumbki ei püüa kujutada vana inimest üldse, vaid lähtub lavastuse põhiülesandest ja näitab just neid omadusi, mida stseenis ja kogu loos vaja on. Ka välised leiud on head (H. Sallo sussid, J. Krjukovi mask).

Ernstist oli juba juttu — Rein Taidla osatäitmine mõjus korrektselt. Kohati mängis ta nauditavalt, hea enesetunde ja vabadusega (II vaatus!).

Preili Kostidest on vitaalseim Vilja Kruusemendi oma. Õnneks suudab noor osatäitja peaaegu hoiduda mängimast ainult kindlat tüüpi üldse. Seda tuleb aga iga kord silmas pidada, sest niisugune võimalus pole lõplikult välistatud.

Kartin Kumpani Kost teeb oma tööd ausalt. Patriotilised kaalutlused näitavad, et Kostilgi on oma arusaamine elust ja tema tasand lausa kingitus üliinimese ideoloogidele. Mulle tundub, et K. Kumpani prl. Kost on praegu kõige õigem natsismi tunnuseid käele tõmbama ja koos Ernstiga «oma pidu» korraldama.

«Estonia» seekordses lavastuses on mõndagi ebatavalist. Ooperikoori naisrühm gõrlidena näitab, et nad võivad konkreetse ülesande nimel teha hoopis rohkem kui muidu. Tõsi küll, gõrlide paljulubav sissejuhatus ja nende vaimukas tutvustamine on ühtlasi nende esinemise kulminatsiooniks. Edasi jääb vaid toolide paigutamine, toomine, viimine jms. kuni kabaree uutest numbrites esitatavate «püramiidide-ni». Ja nii ei saagi «kaunid gõrlid» oma kindlale maitsele avardatud «kaunidust» aja märgina esitada. Nõnda tähendusriikas värvilaik oleks ehk siiski ära kulunud, riskist hoolimata...

Balletiartistid saavad oma laululiste numbritega kenasti

Kogu õhtu ja etenduse avab konferansjee Arvo Laid, kes endale väga raskest ülesandest on loonud õnnestunud rolli. Arvo Laidi konferansjee mõistab rohkem, kui välja näitab, ja kas ta elukabarees jääb püsima või lükkab torm ka tema risusse, selle üle pole põhjust polemiseerida. Tähtsam on vast A. Laidi rolliesituse võõrandusefekt, s. o. kogu loo kaalutlev hindamine kõrvalt, mis ei lase ka publikul unustada, et me heidame pilgu eluteatri ühele etendusele. A.-E. Kerge lõpetab lavastuse kindla aktsendiga, rõhutades ainuvõimalikku lahendust natsi ja litsi liidule. Vaimne ja füüsiline terror sünnib just niisugustel põhjustel ja muudab banaalse kabaree võitlusväljaks, kuhu jäävad ainult võitjad. Siin ongi eriti tähtis konferansjee ja publiku ühtne arusaamine — paremad ja targemad jäid küll kaotajateks, ent mis sai võitjatest, on nii konferansjeele kui ka meile ju selge. Selle järelduseni jõudmine vaatajale ilmselt raskusi ei valmista ja seetõttu kahtlen, kas veelkordset äraseletamist finaalis vaja oli?

Seekordses lavastuses on õnnestunud luua kaks erinevat Cliffi — Jüri Krjukovi flegmaatilisem ja kainem, rohkem kõrvalseisjana sündmusi jälgiv ning Hans Miilbergi avatum, kontaktivõimim ameeriklane. Prillid ei tee Cliffist veel kirjanikku — ja Jüri Krjukovilt on ilmselt järgmisteks etendusteks oodata terviklikumat rollikujundust. Praegu oli väga õnnestunud stseene (III vaatuse algus, lahkumine Sallyl), aga ka kohatist ebalemist. Hans Miilberg on püüdnud leida omanäolise Cliffi ja see on tal enamasti õnnestunud. Ta on tõesti nii korralik, et Sally ei pruugi teda alati mõista. Ja siit võib loole liikumapaneva ajendi leida.

Cliffi silmade kaudu võiks näha kogu lavastust, aga siis oleks hinnang sündmustele ja inimestele liiga kindlalt ette teada. Cliff võib ja peabki

gipäevatüdruk kabareest. Ta on selle asutuse täht ja selles pole ei Cliffil ega kellelgi teisel põhjust kahelda.

Sally kuju mõistmiseks on olulised kõigi kolme vaatuse lõppstseenid. Esimese vaatuse lõpp — Sally seisab valiku ees: kas minna konferansjee või Cliffi poolele. Teise vaatuse lõpp — Sally ja Cliff lähevad koos, aga mitte teiste järele, vaid oma suunda. Kolmanda vaatuse lõpp — Sallyl ei ole üldse kuskile minna. Tee on püsti ees.

Esimene Sally etteaste «Ema laul» on etendus. Sally esineb kabarees ja ainult niimoodi saab näitlejate osatähtsusi hinnata. Niisuguse ülesandega kõik kolm Sallyt ka oma lugu alustavad. Helgi Sallo Sally on neist kolmest enam kabareetäht ja seejuures vist tõesti andekas. Tema Sally on oma esinemised kabaree publiku jaoks täpselt ära lavastanud ja tema kaudu saame tuttavaks kabaree külalistega. Ta suudab teha selge vahe Sally esinemisnumbrite ja Sally eraelu stseenide vahel. Vilunud artistina oskab Sally endale publikut võita ja tajub selle meeoleolu ning mis peamine, ta jälgib ja näeb, kes on saalis (kabarees). Niimoodi tuleb Cliffi avastamine üsna loomulikult.

sentueerib ta vanem Sally esinemisnumbreid ja III vaatuse kinnitus, et «ma olen ju kabaree täht», ei ole seetõttu nii veenev. Katrin Karismale on Sally roll erakordselt sobiv ja arvata võib, et etenduse edasine elu seda ka näitab.

Vaike Kiik üllatas oma julguse ja tarmukusega, ent rollis on veel kasvumaad. Tema gi puhul ei erine lava-Sally kuigivõrd eraelu-Sallyst. Pealegi unustab V. Kiige Sally vahel partneri ja mängib situatsiooni ennetavalt.

Kõikidele Sallydele on tähtis esimene tulek Cliffi juurde. Kogu stseen kuni küsimuseni: «Kas ma võin siia jääda?» peaks olema ühe hingetõmbe stseen. Kõik selle ühe küsimuse ja vastuse nimel! Kevadistel etendustel oli kõigil kolmel Sallyl siin midagi puudu. H. Sallo Sally tegi kõike õigesti ja täpselt, kuid vahest pisut kiretult. Teistel Sallydel jäi jälle täpsusest puudu ja väljaõeldud laused seetõttu lõpetamata. Sallyl ja Cliffil on siin teksti vähe ja olulisem on see, mida ei räägita. Vähenes tuleb seepärast nii öelda, et kõik ütlmata jätmised selged oleksid.

Teises vaatuses näen Sallyle kesksena stseeni Ernst-Sally-Cliff. H. Sallo Sally reageerib sellele, et Ernst talle õn-

sood võib idee avamisel oluline olla.

Võrdväärsena võib Sally-Cliffi kõrvale arvata Schneideri-Schultzli liini, kus aeg ja poliitilised sündmused kõige laastavamalt tunda annavad.

Ülle Ulla Schneider on kahtlemata kordaminek. Lihtsalt tore, et A.-E. Kerge kutsus ta seda rolli tegema. Tundub, et meie teatrites polegi praegu näitlejat, kes sellesse osasse niivõrd hästi sobiks. Schneideri ja Schultzli (Endel Pärn) stseenides on sisemine värelemine, tunnete aimus, mis teistelgi hinge puhastab. Kui veel toolid oma kohale saaksid ja mikrofonide pärast ei tuleks muretseda! Ülle Ulla Schneider on daam, kelle puhul jääb salapäraseks mõistatuseks, miks õieti tema kihlust seni pole olnud?

Endel Pärna Schultz on antud suure tagamaaga. Schultzli puhul ei olegi nii oluline rahvus, vaid headus ja arusaamine. Schultzli tekst «minu loos on õpetus» sunnib meid vaatama endasse ja oma kaaslastesse.

Teine Schneideri-Schultzli paar — Helgi Sallo ja Jüri Krjukov — püüab traagilist lõpplahendust leida läbi koomilise alge. Niisugune võima-

marginasituda. Nonda tänendusriikas värvi laik oleks ehk siiski ära kulunud, riskist hoolimata...

Balletiartistid saavad oma laululiste numbritega kenasti hakkama. Eraldi tuleks balletist ära märkida T. Bassovat, L. Järvit, A. Gussevit...

Sally ja Cliffi suhetes on oluline tekst — küllap ta võiks olla isikupärane ja erinev. Sallyle ei taha kuidagi sobida ütlemine: «Jõudu su kirjutustööle!» jms. Tundub, et kohati kõneldakse lausa reaalse tõlke järgi. Laulude tekst seevastu on hästi jälgitav ja loogiline...

Külaliskunstniku Georg Sanderi kujunduses on leidlikult lahendatud ukсед, mis on kui peeglid, kui neisse tahad vaadata. Nad lahutavad kabareenumbrid ülejäänud stseenidest ja tagasipeegeldusena muudavad need stseenid omakorda etenduseks. Vabandab see Sally, Cliffi, Ernsti ja kõigi teiste tegusid või hoopis võimendab neid, on küllap iga vaataja puhul aga individuaalne...

Kogu lugu vajaks paindlikumat musitseerimist ja osatähtjate jälgimist. Muusikalis kui žanris pole ju välistatud võimalus näitlejaimprovisatsiooniks, ootamatuteks reageeringuteks ühe stseeni raamides. Et «Estonia» selles lavastuses on rakendatud mitmeid andekaid näitlejaid, siis seda enam tuleks nende loomingut tähele panna. Selline võimalus dirigendil ometi on.

Kas «Estonia» «Kabareest» kujuneb menutükk? Arvata võib. Loota jääb, et mõned sisuliselt olulised stseenid täpsustuvad, et vaataja aitab näitlejatel edasi minna, et ta nende taotlusi mõistab.

REET MIKKEL

